

Bényei Miklós

A bibliográfiai szekció a kilencvenes évek vándorgyűlésein¹

Velem közel egykorú kollégáimat egy kis nosztalgizásra, a fiatalabbakat némi időutazásra invitálom. Kezdjük rögtön az elején. A magyarországi bibliográfiai tevékenység több évszázados múltra tekint vissza. Kevésbé ismert, hogy egy református lelkes, Szilvásújfalvi Anderko Imre már a tizenhatodik század végén elkészítette az első hazai bibliográfiát, amelynek kézírata azóta elveszett, csak töredékét nyomtatták ki. A könyvtárosképzés tananyaga viszont a magyar nemzeti bibliográfia úttörőjének, Czvittinger Dávidnak a szatmári béke évében külföldön kiadott összeállítására. Ritkábban olvashatunk, hallhatunk Sándor István ugyancsak előremutató *Magyar könyvesházáról*. A tizenkilencedik század nagy magyar bibliográfusainak, a híres-neves triásznak, Szabó Károlynak, Petrik Gézának és Szinnyei Józsefnek a munkáit mindmáig gyakran forgatjuk, vagy digitalizált formában nézegetjük. Az általuk teremtett örökségnek rangos folytatói voltak a múlt században: elég talán Gulyás Pál, Hellebrant Árpád, Krisztics Sándor, Fitz József nevére utalni. Mély tisztelettel adózunk a közelmúlt kiválóságainak, Kosáry Domokosnak, Zoltán Józsefnek, Csomor Tibornak, Kertész Gyulának és kortársaiknak.

Gazdag, tisztes előzményekre támaszkodhatott tehát az a két-három tucatnyi könyvtáros, akik a hetvenes évek elején elhatározták, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesülete keretében, más hasonló szakmai szerveződések mintájára létrehozzák a bibliográfusok tömörülését. A kezdeményezés Csűry Istvánnak, a Debreceni Egyetemi Könyvtár akkori igazgatójának érdeme, az általa meghívottak 1973. november 20-án ültek össze, és alakították meg az MKE Bibliográfiai Bizottságát. Szerény létszámban voltunk jelen, a többségük – hogy csak néhány nevet említek: Kosáry Domokos, Horváth Tibor, Fügedi Péterné, Szentmihályi János, Szilvássy Zoltánné – végleg itt hagyott bennünket. Már csak néhányan élünk: a kilencven feletti Péter László, Dörnyei Sándor, az ehhez közelítő Borsa Gedeon, az akkori fiatalok közül Korompai Gáborné és jómagam. (Remélem, nem hagytam ki senkit a még élő alapító tagok közül.) Csűry Istvánt választottuk meg elnöknek, az ő júliusi meghívó levele tartalmazta a bizottság feladatait, célkitűzéseit: „a bibliográfia vonatkozó elméleti és gyakorlati tudás előmozdítása, valamint a bibliográfusok közti or-

szágos és nemzetközi kapcsolatok ápolása”, de részt kért a döntés-előkészítés munkájából és vitafórumként is kívánt szolgálni. Csúry István a bibliográfia-elmélet nemzetközi rangú, külföldön is elismert művelője volt, számos mélyenszántó tanulmányban elemezte a téma időszerű kérdéseit. Korai halála után 1980-ban egy jellegzetesen gyakorló bibliográfus, Lisztes László lett a bizottság elnöke, aki egy évtizeden át töltötte be ezt a tisztséget. A nem egészen két évtized munkájáról, eredményeiről *A Magyar Könyvtárosok Egyesületének története 1935-2009* című kötetben Nagy Anikó írt áttekintő ismertetést.

A rendszerváltás – vagy rendszerváltozás – éve jelentős változásokat hozott az egyesület életében. Az új elnökség – természetesen a közgyűlés jóváhagyásával – úgy határozott, hogy a korábbi szekciók mellett az addigi szakmai bizottságok is szekcióként működjenek tovább. Az újonnan létrehozott Tanács, vagyis amint a neve is elárulja, a tanácsadó testület a megyei és szakmai szervezetek delegáltjaiból állt fel. A Bibliográfiai Szekció 1990. november 28-án tartotta átalakuló ülését, amikor engem választottak meg elnöknek; majd 1994-ben újraválasztottak. Tehát nyolc esztendőn át voltam a szekció elnöke és a tanácsbeli képviselője. Kiváló segítőtársaim volt mindkét ciklusban Nagy Anikó, a másodikban a szegedi Gyuris György. Természetesen az imént említett tanulmányban erről az időszakról is szó esik. 2001. október 9-én a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Csúry István-émlékülésén magam is beszámoltam ekkori tapasztalataimról és élményeimről.

A három fős vezetőséggel a szokásos teendők között három feladatot emeltünk ki megvalósítandó vagy legalább megközelítendő célként. Egyrészt hozzájárulni az országos bibliográfiai rendszer kiteljesítéséhez; egyebek között szorgalmaztuk az országos hírlap-repertórium és a magyar szépirodalom kurrens bibliográfiájának megindítását – sajnálatos módon hiába. Több sikerrel jártunk a retrospektív magyar nemzeti bibliográfiai munkálatok felgyorsításának előmozdításában. Másrészt műhelyvitáinkkal a módszertani problémák tisztázására törekedtünk; továbbá részt vettünk a bibliográfiai leírás szabványait készítő bizottság munkájában, a tervezetek megvitatásában. Harmadrészt elő kívántuk segíteni a bibliográfiai tevékenység szakmai színvonalának és rangjának emelését; ennek jegyében nagy elődeink előtt tisztelegve, társrendezőikkel összefogva nagyszerű emléküléseket szerveztünk – ez a kezdeményezés valójában mostanság is élő folyamat. Élénken kivettük részünket – figyelemre méltó eredménnyel – az állami kitüntetésekre való felterjesztésekből.

Az 1990-ben munkába állt egyesületi vezetés egyik előremutató elgondolása volt, hogy az egyesületi élet súlypontja a szervezetekre, szekciókra helyeződjön át. Noha addig is elő-előfordult, hogy a vándorgyűlésen a szekciók vagy bizottságok egyike-másika – leginkább a műszaki – külön ülést rendezett, ezután a Horváth Tibor-Papp István-páros – az elnök és a főtitkár – kifejezetten arra törekedett, hogy egy-egy vándorgyűlésen minél több szekcióülés színesítse a kínálati palettát. Korábban a Bibliográfiai Bizottság mindössze egyetlen alkalommal, 1978-ban, Sopronban tartott ülést. A kilencvenes években viszont 1991-től 1998-ig minden évben.

Miután a vándorgyűlések kezdettől fogva tematikus jelleggel szerveződtek, és bár nem volt kötelező, a szekcióülések szükségszerűen igazodtak a mindenkori témához. Ezt tette a kilencvenes években a Bibliográfiai Szekció vezetősége is, azaz igyekeztünk olyan vitakérdést választani, amely illeszkedik – hol szorosabban, hol valamivel lazábban – a központi gondolatkörhöz. Kétféle megoldással próbálkoztunk – most, két-két és fél évtized távlatából elmondhatjuk, hogy talán nem sikertelenül.

Két esetben – 1991-ben és 1996-ban – kizárólag szűkebb szakmánk gyakorlati és módszertani problémáival foglalkoztunk. 1991-ben, Pécsen a szekció szervezeti és tartalmi kérdései mellett a másodfokú bibliográfiák akkor még időszzerű újjáélesztésének lehetőségeit és a bibliográfiai tervek számítógépes nyilvántartásának esélyeit latolgattuk.² Öt év múlva, Debrecenben a számítógépes adatbázisok már nem teljesen új, ám akkor még igencsak feszítő gondjait tűztük napirendre, egy külföldi kolléga, Francis Bennett közreműködésével, aki a *Bookdata* adatbázist mutatta be.³

Könnyű kiszámolni, hogy hat vándorgyűlésen más szekciókkal együtt, összefogva rendeztünk ülést. Volt, amikor mi kezdeményeztünk, volt, amikor társultunk. Kettős szándék vezérelt bennünket. Egyfelől erősíteni akartuk az egyre jobban differenciálódó könyvtáros szakmán belüli együttműködést, demonstrálni az összefogás szükségességét és tényét. Másfelől konkrét példákon keresztül szerettük volna bizonyítani a bibliográfiai tevékenység interdiszciplináris jellegét.

Különösen szerencsés és hatékony volt a társulás a Társadalomtudományi Szekcióval (gyakori volt a tagság körében a személyi átfedés is). 1992-ben, Sárospatakon a társadalomtudományi könyvtárakról és a társadalomtudományi bibliográfiákról hallottunk előadásokat.⁴ 1993-ban, Győrben (ahol harmadikként az Audiovizuális Szekció is csatlakozott hozzánk), a multimédia betörésének idején *Információ a művészetben – művészet az információban* címmel beszélgettünk igencsak aktuális könyvtári témákról: a film és a video jelenléte, a képzőművészeti bibliográfia és adatbázis helyzete, a művészeti szaktájékoztató stb.⁵

A Társadalomtudományi és Bibliográfiai Szekció harmadik közös tanácskozása 1998-ban, Salgótarjában volt – fullasztóan meleg napon –, ekkor a nemzetközi bibliográfiai együttműködés délkelet-európai példáját ismerhettük meg.⁶

A sok szempontból emlékezetes körmeneti vándorgyűlésen, 1994-ben a Könyvtárosok Szervezete kért fel minket a közreműködésre. Itt az iskolai könyvtárak története és dokumentálása szerepelt napirenden, nem kevesebb mint öt előadásban.⁷

Egyébként is szívesen dolgoztunk együtt az 1994-ben megalakult Helyismereti Könyvtárosok Szervezetével – velük máskor is számos közös rendezvényünk volt. (Közbevetőleg: a helyismereti bibliográfia ügyét a Bibliográfiai Bizottság bő másfél évtizeden keresztül, a Szervezet különválásáig igen tudatosan támogatta.) A vándorgyűlésen két helyen volt közös akciónk. Egerben, 1995-ben két megyei könyvtár tájékoztatási és bibliográfiai tapasztalatairól, a lokális dokumentumok és a külföldi könyvek adatbázisáról és az azóta már eredeti formájában nem létező PRESSDOK adatbázisról hangzott el előadás.⁸

Két évvel később, Kecskeméten előbb az országos hírnap-állományvédelmi, döntően a mikrofilmlezési program eredményeivel és terveivel, továbbá az akkortájt igen ígéretesen induló *Hungarica Biográfia* helyzetével ismerkedtünk, és – mintegy kísérleti aktusként – el látogattunk a Magyar Fotómúzeumba.⁹

S eljött az évtized vége. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete új vezetőséget választott. Új koncepciók születtek. Egyik folyamánya volt a változó szemléletnek, hogy a század utolsó éveiben és az új évezred elején a tematikus szekcióülések kerültek előtérbe. Ezekhez aztán – elvileg – bármelyik szekció vagy megyei szervezet csatlakozhatott. De hát ez már egy másik, újabb történet...

Jegyzet

1. Az előadás az MKE 50. Vándorgyűlésének Bibliográfiai Szekciójában hangzott el, Keszthelyen, 2018. július 5-én.
  2. Bényei Miklós: *Szervezeti és tartalmi kérdések*; Ottovay László: *Másodfokú bibliográfiák a külföldi nemzeti bibliográfiai rendszerekben*; Berke Barnabásné: *A másodfokú bibliográfia a kurrens magyar nemzeti bibliográfia rendszerében*; Marosán Ágnes: *A bibliográfiai tervek bejelentése, a számítógépes nyilvántartás*.
  3. Bakonyi Géza: *A bibliográfiai adatbázisok számítógépes feldolgozásának lehetőségei*, Koltay Klára: *Katalogizálás és adatbázisok a Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárában*, Wolf Magda-Tar Katalin: *A számítógépes MNB Időszaki Kiadványok Repertóriumának bemutatása*, Francis Bennett: *A BOOKDATA adatbázis*.
  4. Sonnevend Péter: *A társadalomtudományi könyvtárak esélyei, helyzetkép és kitörési pontok*, Szabó Sándor: *Tendenciák a hazai társadalomtudományi bibliografizálásban*, Cholnoky Győző: *A magyarországi nemzetiségi dokumentáció, a kisebbségtudomány példáján*, Rónai Iván: *A politikai szakirodalmi tájékoztatás Magyarországon*, Menyhárt Lajos: *Gondolatok az összehasonlító Kelet-Európa-történet hazai bibliográfiai lehetőségeiről*.
  5. Tényi István: *A film- és videoművészetek jelenléte a könyvtárakban*, Gerő Péter: *Multimédia: eredmények, remények*, Horváth Zoltánné: *A hazai képzőművészeti bibliografizálás helyzete*, Szabó László: *Képzőművészeti adatbázis építése a Magyar Nemzeti Galériában*, Mendöl Zsuzsa: *Művészeti szaktájékoztatás a Baranya Megyei Könyvtárban*.
  6. Dippold Péter: *Egy megvalósult nemzetközi együttműködés: a Délkelet-Európa etnikai csoportjainak bibliográfiai kézikönyvéről*.
  7. Bényei Miklós: *Helytörténet, iskolatörténet, (iskolai) könyvtártörténet*, Kelemen Elemér: *Kulturális alapítvány az ezeréves magyar iskola jegyében*, Bakó Anna – Szilágyi Erzsébet: *Iskolai értesítők (évkönyvek) és feltárásuk*, S. Körösi Ilona: *Kecskemét iskolatörténeti adattára – iskolatörténeti kutatások a múzeumban, levéltárban*, Tóth Gyula: *Iskolai könyvtártörténeti kutatások*.
  8. Rónai Iván: *A PRESSDOK mint piacszerű sajtóbibliográfiai vállalkozás*, Nagy Éva: *A szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár tapasztalatai*, Tóthné Bordé Katalin: *A nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár helyismereti adatbázisa és az ebből készített bibliográfiai kiadványok*, Janzen Frigyes: *Tájékozódás a külföldi könyvek területén – adatbázisok és bibliográfiák*.
  9. Nagy Zoltán: *Az országos állományvédelmi programok, különös tekintettel a hírlap-állományvédelmi programra*, Kovács Ilona: *Az OSZK Hungarica Biográfia program helyzete és fejlesztési tervei*, Kincses Károly: *Fotó műtárgyvédelmi kiskaté*.
-
-